Spires argumentasjonshåndbok 2022

Hvorfor mener vi grønn vekst ikke er mulig? Hvorfor er norsk matproduksjon viktig for klima og miljø? Hvorfor mener vi handel kan skape sosial og økonomisk urettferdighet? Hva er greia med jordkarbon?

Dette er typiske spørsmål vi får enten av meningsmotstandere, venner, folk vi prøver å verve eller nye i utvalget eller lokallaga. Spire jobber med mange og store spørsmål. I denne blekka har vi prøvd å samle noen korte argumenter innenfor våre kjerneområder. Les gjennom denne, og velg deg gjerne ut noen hovedpoeng slik at du kan si noen korte setninger om hvert av våre tematiske områder. Har du noen spørsmål utover det som står her, ikke nøl med å ta kontakt med Spires arbeidsutvalg eller utvalgene direkte!

MATSIKKERHET

Spires matutvalg jobber for et mer rettferdig matsystem som gir alle mennesker tilgang til nok, trygg og næringsrik mat. Vi jobber for en bærekraftig matproduksjon innenfor et system som verdsetter småbønders og fiskeres rolle som matprodusenter og kunnskapsholdere. Videre jobber matutvalget med å endre samtalen om klima og jordbruk. Dette fordi vi mener debatten i stor grad konsentrerer seg om teknologibaserte og forbrukerorienterte løsninger, som kun behandler symptomene på et matsystem i krise. Vi er heller nødt til å snakke om hvor, hvordan og av hvem maten vår produseres og hvordan den fordeles.

- **Matsuverenitet** er folk, lokale samfunn og lands rett til å bestemme sin egen landbruks- og matpolitikk som er økologisk, sosialt og økonomisk tilpasset deres spesielle betingelser. Videre er matsuverenitet et middel for å oppnå **matsikkerhet** hvor alle mennesker har tilgang på nok, sunn og kulturell akseptabel mat.

- Hele 95 prosent av maten vi spiser kommer direkte eller indirekte fra matjord. Samtidig er ⅓ av verdens matjord middels til alvorlig degradert som et resultat av erosjon, salinisering, jordpakking, forsuring og kjemisk forurensning. Bedret **jordkvalitet** vil bidra til høyere matsikkerhet for fremtidige generasjoner.

- **Agroøkologi** er på mange måter svaret på hva et reelt bærekraftig landbruk må være. Dette som kontrast til f.eks. økologisk som kan ende opp med å bli kun en sertifisering. Agroøkologi går "beyond organic", og bygger på premissene om det småskala, stedstilpassede kretsløpslandbruket, men tar også hensyn til den sosiale dimensjonen av bærekraft, som ligger til grunn i agroøkologien - og at det er slik vi ser at vi kan få til matsystemer som vil klare å fø oss i et langsiktig perspektiv.

- I dag spiser norske kuer og oppdrettslaks stadig mer **importert kraftfôr**, som soya fra Brasil. Dette er ikke bærekraftig, da vi beslaglegger landarealer internasjonalt for egen gevinst, noe som strider i mot folks **selvbestemmelsesrett** til å dyrke, høste og lagre mat til egen befolkning og truer matsikkerheten her hjemme og internasjonalt. Jordbruk i Norge må utnytte de arealene med dyrket mark og utmark vi har over hele landet vårt. Vi har et ansvar for å sørge for at norske kuer spiser **norsk gras**.

- Med dagens politikk har over halvparten av Norges gårdsbruk blitt lagt ned siden 1999. Samtidig baseres stadig mer av norsk matproduksjon seg på **areal i utlandet**. Derfor trenger vi en ny, grønn landbrukspolitikk som setter bonden og jorda i sentrum - her må det også bli enklere for unge å komme inn.

- God ressursforvaltning oppnås gjennom **regenerativt landbruk** med jordkvalitet i fokus. Dette kan vi blant annet oppnå ved å aldri la jordene ligge brakke, ha vekstskifte mellom ettårige vekster og engvegetasjon, eller bruke underkulturer og fangvekster for å styrke diversiteten og gi jorda nyttig næring.

- Et viktig tiltak er å stimulere til et aktivt jordliv i samspill med karbon for å bidra til en mer fruktbar jord, samtidig som man holder karbon unna atmosfæren, er å **lagre karbon i jorda**. Dette er også et viktig **klimatilpasningstiltak** som gir bedre flomsikring og lagring av vann. Norge har forpliktet seg til å jobbe for økt karbonlagring i jord gjennom det internasjonale initiativet 4per1000.

- **Havbruk** har potensiale til å være en av de bærende næringene i omstillinga fra olje. Dessverre baserer dagens havbruksmodell seg på beslaglegging av områder i kyst og sjø, der oppdrettsselskaper, store trålere, og privateide selskaper høster av fellesskapets ressursrente på bekostning av lokalsamfunnet og miljøet.

- **Småskala fiskeri** produserer like mye mat som industrielt fiskeri globalt, samtidig mottar førstnevnte mindre subsidier, er mer energieffektivt, kaster lite bifangst og sysselsetter langt flere.

- **Fiskeoppdrett** bruker i dag en stor andel **importert soya** og fiskeråstoff til å fôre oppdrettsfisken. Spire jobber derfor for at det skal utvikles kortreiste alternativer i fremtiden slik som proteinrike alger og tang.

- **Selvforsyningsgrad** er hvor stor andel norsk matvareforbruk kommer fra norsk produksjon av jordbruksprodukter og fisk. I dag er dette regnet på å være på ca. 50%. Selvforsyningsgraden inkluderer ikke import av fôr. Dersom vi regner ut selvforsyningsgraden korrigert av import synker den til **ca. 40%**.

- **Dagens handelssystem** står i veien for lands muligheter til å sikre mat til egen befolkning. Lokalbefolkning må sikres retten til jord, samt bestemme i hvor stor grad de ønsker å være selvforsynte med egenprodusert mat. **Matsuverenitet** bør derfor tas i bruk som et middel for å oppnå matsikkerhet.

- I dag er det **928 millioner** mennesker som har usikkert eller begrenset tilgang til mat (tall for 2020). Vi ser en kraftig økning som følge av pandemien. Dette har også et kjønnsperspektiv: det er en større andel kvinner sammenlignet med menn som har begrenset tilgang til mat.

- Et **alternativ** er direkte handel med bonden og fiskeren f.eks. REKO-ring. Ved direkte handel sikrer man sysselsetting, bondens inntekt, mindre utslipp, færre ledd og verdiskapning.

- En særlig utsatt yrkesgruppe som følge av klimaendringene er jordbrukere, som får hele sitt livsgrunnlag truet av værforandringer og ekstremvær. Per i dag **livnærer omtrent 40 % av verdens befolkning seg på jordbruk**, og en stor andel av disse er bosatt i det globale Sør. I tillegg er hele verdens befolknings overlevelse avhengig av en bærekraftig matproduksjon.

INTERNASJONAL HANDEL

Spires handelsutvalg jobber for å bekjempe det økende gapet mellom rike og fattige land, i tillegg til at vi ser på skjev fordeling innad i land. Vi jobber for at internasjonale handelsregelverk skal underlegges demokratisk kontroll og at handel skal brukes som virkemiddel i utvikling, ikke som et mål i seg selv. Handelsutvalget ser også på begrensninger tilknyttet teknologioptimisme og på alternative økonomiske modeller.

- I 2022 brukte vi opp jordas ressurser for året allerede 28. juli, og med Norges forbruk ville datoen være allerede **12. april.** Verden har nok ressurser, både

når det kommer til mat, materialer og mineraler. Problemet er en **skjev fordeling og mangel på politisk vilje til å endre fordelingsstrukturene.**

- I dag er de **globale verdikjedene** spredt over hele verden, basert på hvor det er billigst å produsere. Dette gjør den internasjonale handelen svært uoversiktlig, og vanskelig å spore hvor varene kommer fra og hvordan de er produsert. I tillegg har uoversiktlige verdikjeder **konsekvenser for arbeidsforhold og miljø både lokalt og globalt.**

- **Handel er ikke et mål i seg selv**, men et av mange **virkemidler i utvikling** av et lands økonomi, produksjonsstruktur, sysselsetting og uavhengighet.

- Spire mener **dagens «spilleregler» i internasjonal handel er urettferdige**. For eksempel nektes gjerne land i det globale Sør fra å stille krav til utenlandske investorer, som begrenser deres mulighet til å selv definere sin utvikling.

- Spire er **imot handelsavtaler som reduserer lands politiske handlingsrom,** suverenitet og demokratisk kontroll over egen utvikling og nasjonale anliggende. For eksempel ved å legge bånd på nasjonal miljø- eller velferdspolitikk.

- Det internasjonale handelssystemet legger ikke til rette for utvikling i det globale sør. I dagens internasjonale handelssystem hindres land i det globale sør å bruke de samme handelspolitiske virkemidlene som dagens rike land brukte i sin tid. Dermed har ikke land i det globale sør fått de samme mulighetene til å utforme sin egen politikk, industri eller utvikling. I stedet har land måtte forholde seg til **urettferdige spilleregler** som opprettholder global ulikhet.

- Dagens internasjonale handelsregler er urettferdige, og derfor trengs det et **nytt internasjonalt regelverk for handel**, som skal ha fattigdomsbekjempelse og et levelig miljø som overordnede mål. Dette må i større grad enn dagens WTO-regelverk ta utgangspunkt i forskjeller mellom rike og fattige land, ulike behov, ulike rettigheter og ulike plikter. Forhandlingene er i stor grad fastkjørte og stillestående, og **WTO er ikke nødvendigvis den rette arenaen** for et slikt nytt internasjonalt regelverk for handel.

- Spire mener at **nye handelsavtaler må fremforhandles gjennom demokratiske prosesser**. Det betyr at sivilsamfunn på begge sider må inkluderes, og det må foretas grundig konsekvensutredning for avtalens påvirkning av sosiale og miljømessige forhold. Dessuten må forhandlinger om nye avtaler være tilgjengelig for offentligheten før de signeres.

- **Handelspolitikk handler om mer enn kun næringslivets interesser og handel med varer.** Det handler også om miljø og klima, menneskerettigheter, demokrati, matsikkerhet, helse, sosiale rettigheter og

samfunnsutvikling fra lokalt til globalt nivå. I Spire ser vi helhetlig og systematisk på handelspolitikk, og ser handel i sammenhengen det opererer i.

- **Teknologiske løsninger** på klimakrisa er usikre. De medfører ofte store kostnader, miljøødeleggelse, nedgradering av matjord og dårlige arbeidsforhold i forbindelse med utvinning av mineraler. Derfor er ikke teknologien en løsning på utfordringene alene, og **må hele tiden sees i sammenheng** med natur, rettferdig fordeling og menneskerettigheter.

- **Oljefondet** har investeringer i 1,5% av alle selskaper og er et av verdens største fond. I dag bidrar Oljefondets investeringer til klima- og naturødeleggelse, landran, og brudd på urfolks- og menneskerettigheter.

- Vi mener det må drives en risikobasert **forhåndsfiltrering** for å bruke fondet til å investere i selskap som bidrar til positiv utvikling. Oljefondets investeringer må bidra til å oppnå Parismålene og Bærekraftsmålene.

- **Vaksinering** er blant de fremste måtene vi kan bekjempe Covid- 19. Land i det globale sør har dog ikke fått like god tilgang på vaksinedoser grunnet et begrensende patentregelverk. Norge og en rekke andre vestlige land stemte imot forslaget om **patentunntak** under koronapandemien. Et slikt unntak vil sørge for at land i Sør får tilgang på vaksiner. Spire mener Norge må støtte patentunntaket slik at hele verdens befolkning får tilgang på trygge vaksiner. Samtidig ser vi at slik patentregelverket er utformet i dag ikke fungerer for å sikre global folkehelse.

BÆREKRAFTIGE BYER

Spires Byutvalg jobber for bærekraftig byutvikling nasjonalt og globalt. Vi jobber for byer som tar vare på både mennesker og miljø, hvor alle har en plass, blir hørt og tatt vare på. Her er spørsmål som medvirkning, særlig av unge, grøntarealer i byer, rettferdig sosial boligpolitikk sentrale. Videre må norsk og internasjonal bistandspolitikk anerkjenne at verden urbaniseres og gi støtte til urbane områder.

- Over halvparten av jordas befolkning bor i byer, og **urbaniseringen** vil fortsette. Derfor er bærekraftig byutvikling helt essensielt for en bærekraftig fremtid.

- Verdens byer står for **70% av klimagassutslippene og energibruken**. I tillegg vokser andelen mennesker som bor i **uformelle bosettinger** i byene. Mange møter en hverdag med usikkerhet, kriminalitet, manglende vann- og sanitærforhold, i tillegg til øke klimaendringer.

- Økt **urban bistand** vil bistå til å sikre rettighetene til de én milliard menneskene som bor i uformelle bosettinger. Av verdens totale bistandsbudsjett går kun ca 5 % til urban utvikling. Når over halvparten av verdens befolkning bor i urbane områder, og ⅔ kommer til å bo i byer innen 2050, så må andelen av bistanden til byer økes. Befolkningstettheten er stor i byer. Derfor vil små tiltak ha stor effekt og kunne øke livskvaliteten til mange mennesker.

- **Inkluderende og mangfoldige** byer skapes når **alle blir sett og hørt**. Markedskreftene er en mektig drivkraft i byenes utvikling, som gjerne dytter andre grupper ut av prosessene. I dag er lovene for medvirkning lite spesifikke og kan tolkes ulikt. Hele 70% av alle plansjefer i norske kommuner mener at private utbyggere ikke legger til rette for medvirkning i arealplanlegging ut over minstekravet. Dagens lovverk må forsterkes med en **forskrift for å ivareta innbyggernes mulighet for medvirkning.**

- **Byer kan potensielt bli 40% selvforsynt**. Urbant landbruk bidrar derfor til økt nasjonal matsikkerhet. Samtidig vil matproduksjon i byene gi eierskap til landbruket generelt, og øke kunnskapsnivået om norsk matproduksjon på norske ressurser.

- **Urbant landbruk** er bra for overvannshåndtering fordi blågrønne arealer fungerer som en buffer for vann og dermed forsinker overvannet slik at kapasiteten ikke sprenges, og bidrar til temperaturregulering gjennom vannopptak og fordamping.

- Også i Norge finner vi stor **sosial og økonomisk ulikhet i byene**, og trenger derfor også sosialt bærekraftige byer. Med dette mener vi en rettferdig byutvikling som dekker befolkningens behov og skaper en god by å leve i. Dette innebærer tilgang til bolig, næringsrik mat, rent vann og gode sanitærforhold. Alle innbyggere må sikres tilgang til helsetjenester, utdanning, kultur og kommunikasjonsteknologier.

- For å redusere klimagassutslipp, men samtidig sikre innbyggerne gode boforhold må mengden **gjenbruk i byggematerialer økes betraktelig.** Vi må også **øke bruk av tre** fra bærekraftig produksjon i byggebransjen, både som konstruksjonsvirke og som fasademateriale.

KLIMA OG NATUR

Spires Klima- og Naturutvalg jobber for en progressiv norsk miljøpolitikk og å påvirke norske myndigheters politikk, både lokalt og globalt, gjennom skolering,

informasjonsspredning, klimaforhandlinger, koalisjoner og lobbying for å øke ungdommens deltakelse i beslutningsprosesser. Klima- og miljøutvalget jobber spesielt med temaene klimarettferdighet, et alternativt økonomisk system, og å se spørsmål og utfordringer knyttet til sammenhengene mellom klima og natur.

- Vi snakker ikke lenger om å unngå klimakrisa. Nå snakker vi om å begrense den og tilpasse oss. **Norge, med sitt historiske ansvar** for klimaendringene, må gå foran som eksempel i form av å oppnå **minst 60 % innenlandske utslippskutt innen 2030**, ikke inklusive utslippskutt fra kvoteordninger.

- Tap og skade som konsekvens av klimaendringer kan både være sakte inntredende (som havnivåstigning) eller mer direkte (som naturkatastrofer). **De som rammes hardest av disse konsekvensene er dem som i minst grad har bidratt til klimaendringene**. Dette er ofte fattige matprodusenter i Sør, samt urbefolkning og kvinner.

- Siden Norge ikke kan kutte nok klimagassutslipp alene, må vi også bidra med tilskudd til internasjonal **klimatilpasning, minst 65 milliarder kroner årlig**. Dette må komme i tillegg til eksisterende bistandsmidler. Klimatilpasning vil si å forsøke å unngå tap og skade som sees på som sannsynlig inntreffende i fremtiden, ved å ta grep i forkant.

- Dagens unge og fremtidige generasjoner går **en hardere og mer usikker framtid** i møte på grunn av vår hensynsløshet. Vi bruker jordas ressurser for fort, vi forurenser natur og bidrar til endringer i klima. Unge må ta konsekvensene for dette. Politikerne tenker profitt over bærekraft - dette er grunnen til at millioner av ungdom over hele verden streiker, og hvorfor det er viktig å lytte til disse.

- Natur og klima henger tett sammen. En **viktig del av løsningen for klimaendringene ligger i å verne om naturen** og fremme naturmangfold. Det samme gjelder andre veien - **klimakrisa er en viktig driver av naturkrisa**, og klimahandling er nødvendig for å hindre irreversible tap av natur. Det er umulig å løse klimakrisa uten å endre måten vi forvalter naturen på. Det må føres en helhetlig og samstemt politikk.

- Ved å **ta vare på naturmangfold, vil økosystemene tåle klimaendringer bedre**. Økosystemer som er satt ut av balanse, kan kollapse hvis en enkel art ikke overlever en høyere temperatur. Arter har også større sjanse for å klare tilpasning til et nytt klima når de lever i et sunt økosystem.

- **1 av 8 arter er i dag utrydningstruet**, og tap av naturmangfold regnes som den utfordringen som påvirker flest mennesker verden over i negativ retning. Vår utnyttelse av naturen har ført til et tap av ville dyr og planter som er 100 til 1000 ganger raskere i dag enn det som er naturlig (IPBES mai 2019).

- Verdens **skoger og jordsmonnet under den lagrer rundt 650 milliarder tonn karbon**. Det er mer karbon enn det som finnes i atmosfæren. Karbonet omdannes til CO_2 når skogen brennes eller ødelegges. Når skogen vokser, tar den opp CO_2 og omdanner denne til karbon. Menneskelige utslipp har ført til at CO_2-innholdet i atmosfæren er på sitt høyeste på 800 000 år. Det er dermed avgjørende å stoppe avskogingen for å hindre globale klimaendringar.

- Myr er bra! Myr utgjør 9% av Norges areal, men lagrer tilsvarende 66 år med norske klimagassutslipp. Det gjør **myr til en av de viktigste aktørene i karbonlagringen**. Økosystemet i myrene er uerstattelig, og myr spiller også en viktig rolle i klimatilpasning, spesielt når det kommer til å hindre oversvømmelse i mer ekstremt vær. Myr vokser bare rundt en millimeter i året, og en fem meter dyp myr er dermed rundt 5000 år gammel. Det gjør at **ødeleggelse av myr får store konsekvenser**, og er vanskelig å restaurere.

- Nordmenn flyr allerede mest per innbygger, og Spire sier **nei til tredje rullebane på Gardermoen.** Dersom en tredje rullebane legges der den er planlagt, vil **3500 dekar matjord bli bygd ned**. I tillegg vil flere hundre husstander nødt til å flytte, og sjeldne landskapsvernområder bli ødelagt. I den norske jordloven hevdes det at de norske arealressursene skal brukes på den måten som er mest gunstig for samfunnet, og framtidige generasjoners behov. For å møte framtidens reisemåter burde vi ikke videreutvikle infrastruktur for flyreiser, men heller **investere i et bedre jernbanenettverk, både nasjonalt og internasjonalt.**

- Norge må **utfase sin petroleumsnæring og utdeling av nye letelisenser må skrotes i sin helhet**. Norsk olje er ikke rein, og i tillegg kommer mesteparten av utslipp gjennom forbrenning: Forbrenning av olje og gass som kommer fra Norge fører årlig til utslipp på ca. 500 millioner tonn CO_2. Det er ca. 10 ganger så mye som de totale nasjonale norske utslipp.

- Norge har lang tradisjon for høye klimamål, men disse nås ikke. Klimagassutslippene skulle kuttes med 30% innen 2020, men i stedet økte de med 1,1%. **Klimaplaner** må derfor følges tettere opp, og være lovregulert.

- I 2011 forplikta Norge seg til å nå Aichi-måla. De bestod av 20 mål om bevaring av biologisk mangfold og restaurering av natur, som skulle nås innen 2020. Disse målene nådde ikke Norge, og flere av måla hadde i tillegg negativ utvikling i perioden 2011-2020. Nå skal en ny naturavtale og nye mål fremforhandles. **Naturplaner** må derfor følges tettere opp og være lovregulert.

ALTERNATIV ØKONOMI

Alternativ økonomi er Spires hovedsatsning og inngår i alle temaer vi arbeider med. Disse punktene henger derfor sterkt sammen med alle våre utvalg og andre politiske områder. Likevel har vi lagt dette som en egen del nederst, slik at det, forhåpentligvis, er enklere å finne fram til disse argumentene ved behov.

- Det rådende økonomiske systemet i verden i dag, kapitalismen, er et økonomiske system bygd på **utvinning, produksjon og forbrenning av fossile brensler**. Dette fører til store klimagassutslipp, naturødeleggelse, maktkonsentrasjon og økte forskjeller.

- I dag brukes bruttonasjonalprodukt (BNP) ofte som mål på lands utvikling. BNP sier ingenting om fordeling av ressursene, om hensyn til klima og natur eller om menneskers helse, demokratiske muligheter eller annen velferd. Vi **må derfor bort fra målet om stadig økt BNP.**

- Dagens økonomiske system legger press på verdens begrensede ressurser, og Spire mener derfor at økonomisk vekst bør være forbeholdt verdens fattigste. Vi må **sette mennesker, miljø og velferd over økonomisk profitt**.

- Det er **ikke mulig å frikoble økonomisk vekst fra klima- og miljøødeleggelse.** Det betyr at selv 'grønn vekst' ikke er forenelig med holde seg innafor jordas tåleevne. Naturressurser er begrenset, og dermed uforenelig med en tankegang om evig økonomisk vekst.

- Spire mener **økologisk økonomi** presenterer et interessant alternativ til dagens økonomiske struktur. Innenfor økologisk økonomi argumenteres det for at dagens sosiale og økonomiske utfordringer ikke kan løses ved å returnere til den miljøskadelige og urettferdige kapitalismen. I stedet **må vi utvikle nye visjoner og institusjoner som er forankret i den biofysiske grensen.** Ressurser, og hvor mye avfall miljøet tåler, er begrenset; derfor er det også grenser for økonomiens størrelse; løsningen kan dermed ikke ligge i mer vekst, men i **omfordeling**.

- **Smultringmodellen,** eller Doughnut Economics, av Kate Raworth fungerer som et godt **rammeverk** for å sikre en så sosial og grønn omstilling som mulig. Raworth argumenterer for at vi må forandre målet fra en økende BNP til å **møte menneskerettighetene til enhver innenfor begrensingen til planeten vår**. Dette målet er innkapslet i smultringen. *Inne* i smultringen er det sosiale perspektivet: Underskudd av menneskelig velstand møtt av de som mangler vesentlige ting som mat, utdanning og et hjem. På utsiden av smultringen er det økologiske taket: Her er overskuddet av presset på jordkloden (f.eks. klimaforandirng, kjemisk forurensing og tap av biologisk mangfold).